

ถอดคำบรรยาย

อบรมเชิงปฏิบัติการผู้ทำหน้าที่ไกล่เกลี่ย/ประนอมข้อพิพาทกรมบังคับคดี (ระดับต้น)

ระหว่างวันที่ ๑๖-๑๘ พฤศจิกายน ๒๕๕๙ โรงแรม เอสดี อเวนิว ปิ่นเกล้า กรุงเทพฯ

เรื่อง : ธรรมะกับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท วันที่ ๑๖ พฤศจิกายน ๒๕๕๙

โดย : พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส

มีหนุ่มสาวๆกลุ่มหนึ่งของกรมบังคับคดีอาสาไกล่เกลี่ย อาตมามีโอกาสไปดูงานที่กรมบังคับคดีตอนงานมหกรรมไกล่เกลี่ยของซีดีแบงก์ ดูใบหน้าของลูกหน้ก็มีความสุข เจ้าหน้าที่สบายใจ อย่างน้อยก็ได้ ได้มากได้น้อยก็ได้มาเหมือนที่โบราณกล่าวไว้ว่ากำขี้ดีกว่ากำตด

ซึ่งแนวทางการประนีประนอมแบบนี้ในหลวงรัชกาลที่เก้าก็ใช้มา ในปี พ.ศ.๒๕๓๕ ในอดีตนายกสุจินดา คราประยูร ท่านก็ไม่ยอมไม่ยอมทำเดี๋ยว ตายเท่าไรเท่ากัน พลตรีจำลอง ศรีเมืองท่านก็มีจุดยืนของท่าน สุดท้ายพระองค์ท่านก็ออกมาเป็นผู้ประนีประนอม สองคนนี้มีจุดยืนแตกต่างกันอย่างสิ้นเชิงต่างก็มีผลประโยชน์ต่างกัน คนกลางต้องมีความรู้ความสามารถ และต้องมีบุญญาบารมี ความรู้คืออำนาจ ทักษะเป็นกำลัง กระบวนการประนีประนอม ไม่ใช่แค่ความรู้แต่คือทักษะ ซึ่งทักษะได้มาอย่างไรได้มาด้วยการฝึกฝน เหมือนที่ท่านอธิบติบอกท่านจะใช้จิตวิทยายังไงในการไกล่เกลี่ย การไกล่เกลี่ยไม่ใช่การเกลี้ยกล่อมและท่านจะทำยังไงให้คนออกจากกับดักของความทุกข์ได้ขอให้ดูโมเดลของนายหลวงก่อนว่าท่านทำอะไร แล้วเราเองละ อาตมาย้ำนะว่าอย่าคิดว่าเป็นผู้น้อย อย่าคิดว่าเป็นเรื่องเล็กน้อย และอย่าเห็นแต่สิ่งเล็กๆน้อยๆ

อย่าคิดว่าเป็นผู้น้อย อย่าคิดเป็นอันขาดว่าเพิ่งเข้ามาทำงานแล้วจะสามารถไปไกล่เกลี่ยใครได้ ถ้าท่านมีทักษะมีความสามารถ ผู้น้อยอย่างท่านนี้แหละจะทำให้คนมีความทุกข์หลุดกับดักออกจากความทุกข์ได้

อย่าคิดว่าเป็นเรื่องเล็กน้อย อย่าคิดว่าการทำให้คู่กรณีใจทงก์จำเลยเข้าใจกันเป็นเรื่องเล็กน้อยเพราะเรื่องเล็กน้อยนี้แหละอาจทำให้คนบางคนซึกปีนออกจากกระบอกแล้วยิงตัวเองตายเพราะไม่มีกำลังใจมีแต่คนซ้ำเติมตัวท่านจะเป็นคนให้กำลังใจว่าเรายังพอมีเวลา ยังมีทางออก ท่านเป็นคนชื่อนาคต คนเป็นหนี้คือคนที่ติดกับดักของอดีตเพราะเอาเงินของอนาคตมาใช้จนหมด ท่านเป็นคนนำอนาคตกลับมาให้เขาเหมือนเดิม

ถ้ามองในมุมมองของพระพุทธศาสนาพระพุทธเจ้าหรือเป้าหลอมของพระเจ้าอยู่หัว เช่นที่พูดกันว่า ข้าพระพุทธเจ้าหรือข้าวรพระพุทธเจ้าหมายถึงพระเจ้าอยู่หัวเป็นข้าของพระพุทธเจ้า นั้นหมายความว่าพระเจ้าอยู่หัวนำหลักคิดแนวทางของพระพุทธเจ้ามาปฏิบัติ พระพุทธเจ้าเป็นนักไกล่เกลี่ย พระพุทธเจ้าช่วยเหลือคนที่ไม่เข้าใจกันของผู้คน จุดยืนของพระพุทธศาสนาเวลาที่มีปัญหาเรามีสองแนวทางในการแก้ไขเป็นเวลาเป็นหนี้

เจ้าหนี้ยี้ก็จะทวงลูกหนี้ยี้ โดยใช้กำลังเซ่นหนี้ยี้นอกระบบ วิธีการทวงหนี้ยี้มีสองอย่าง ๑) ใช้กำลังรุนแรงที่รุนแรง ๒) การใช้การประนีประนอม แล้วคนที่มีหน้าที่ประนีประนอมต้องขจัดความขัดแย้งในตัวเองให้ได้ก่อน คุยกันดีๆ จะให้ลูกหนี้ยี้ใช้หนี้ยี้อย่างไรที่ไม่ต้องใช้ความรุนแรง โกล่เกลี่ยเหมือนคนในครอบครัวอย่างเช่นที่พระพุทธเจ้าสอนไว้ว่า ความมองคนอื่นให้เป็นเหมือนพ่อแม่พี่น้องของเราแล้วเราจะไม่กล้าทำร้ายเขา การทำบุญมี ๓ ทางใหญ่ๆ ๑. ให้ทาน ๒. ให้ความรู้ ๓. ให้อภัย ท่านกำลังชี้ทางให้พันทุกข์ ชี้สุขเกษมศานต์ ในทางพระพุทธศาสนาเรียกคนเหล่านี้ว่าเป็น พระโพธิสัตว์ พระโพธิสัตว์จะเห็นคนอื่นทุกข์ไม่ได้ จะเข้าไปช่วยเหลือ พระโพธิสัตว์มีความเมตตากรุณา ลูกหนี้ยี้เจ้าหนี้ยี้ กำลังรอท่านอยู่ บุญใหญ่กำลังเกิดขึ้นกับท่านแล้ว สันติภาพคือหัวใจของศาสนาพุทธและศาสนาทุกศาสนา ดังที่พระพุทธเจ้าตรัสไว้ว่าสุขอื่นไต่ยิ่งกว่าความสงบไม่มีอีกแล้ว ความสงบที่เกิดขึ้นกับคุณธรรมสำคัญที่สุด บางครั้ง คุณธรรมไต่อยากมองเห็นกันเลย คนเราเมื่อมองเห็นกันแล้วสามารถที่จะคุยกันได้

คำถาม ทำไต่ต้องโกล่เกลี่ย ฝ่ายอ่า่งน้ำที่รัฐบาลไปดำเนินงาน เจ้าหนี้ยี้ที่บอกว่าจะท่วมประมานนี้ จึงขอเวนคืนเท่านั้นพอแต่ความเป็นจริงท่วมหมดเลย ผู้หญิงวัย ๔๒ ปี เป็นสาวอุบลบ้านนอกคอกนา สู้ตั้งแต่ตอน เป็นสาวเพราะเป็นที่ดินทำกินของพ่อกับแม่ สู้มา ๔๒ ปี จนสุดท้ายไต่คืนมา เพราะรัฐบาลสมัยนั้นไต่ไต่ค้ำนเนื่อง เป็นยุคของนายที่ร่ำรวย แก่สู้มาจนไต่ สู้มาเพื่ออะไร สู้มาเพื่อความยุติธรรม โกล่เกลี่ยมาเพื่อไต่ไต่ความยุติธรรม

เอ กับ บี เรียกร้องหาความยุติธรรม อยากไต่ไต่ความยุติธรรมเกิดขึ้นกับตน...

ยกตัวอย่างนิทานธรรมบท

มีนาคอยู่ ๒ ตัว ตัวหนึ่งหากินในน้ำตื้น อีกตัวหนึ่งหากินในน้ำลึก วันหนึ่งมีปลาตะเพียนว่ายมาในระหว่าง ทาง ต่างจับปลาตะเพียนไต่พอดี ไต่ปลาตะเพียนขึ้นมามาก สักพักมีสุนัขจิ้งจอกผอมโซซัดโซเซมา นาค ๒ ตัว กำลังทะเลาะกันว่าปลาตะเพียนเป็นของฉฉฉฉ ต่างพูดว่า “ฉฉฉฉไม่ยอมฉฉฉฉและจับปลาไต่ก่อน” เมื่อสุนัขจิ้งจอก เดินผ่านมา นาคก็ต่างดีใจและพูดว่า “ท่านผู้พิพากษาท่านผู้พิพากษามาแล้ว” แต่ดูเหมือนท่านจะโซซัดโซเซทำทาง จะหิว นาคก็บอกสุนัขจิ้งจอกว่า “ผมมีเรื่องร้องเรียน” ช่วยตัดสินคดีให้ผมด้วย ช่วยพิพากษาให้ผมด้วย ผมกับ เพื่อนผมไต่ปลาตะเพียนมาแบ่งกันไต่ไม่ได้ ช่วยตัดสินให้ผมด้วย

สุนัขจิ้งจอกก็ตั้งกฎกติกาของตนเองขึ้นมา

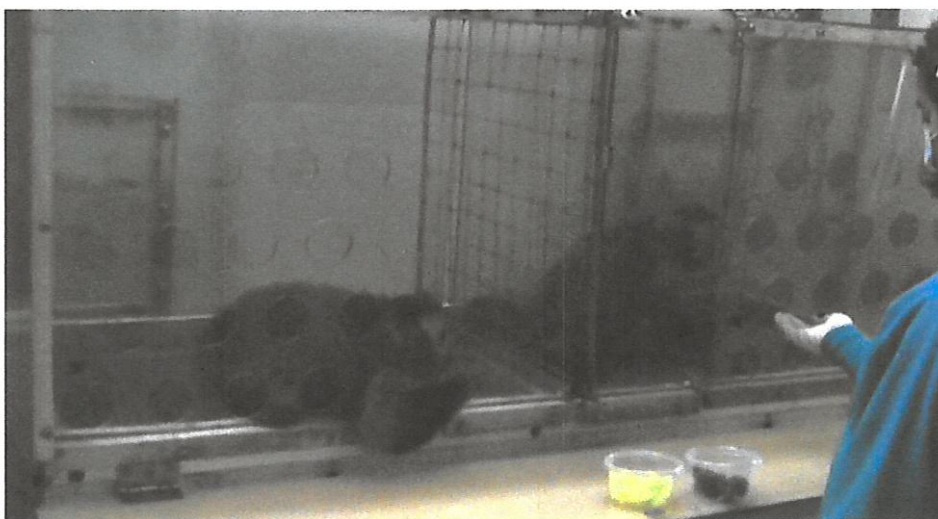
ข้อแรก ท่านทั้งสองต้องเชื่อฟังผู้พิพากษา ตัดสินอะไรไปแล้วห้ามกระโดดกระดากนะ ตัดสินไปแล้วก็ไต่ตามไต่ตัดสิน (มันเป็นความคิดเด็ดขาดของผู้พิพากษา)

ข้อสอง เราบอกให้แบ่งอย่างไรก็แบ่งตามนั้น

จากนั้นผู้พิพากษาก็เริ่มขึ้นบัลลังก์ “ใครอยู่น้ำลึก ยกมือขึ้น ผมครับผมอยู่น้ำลึก” นาคอยู่น้ำลึกกล่าว “ใครอยู่น้ำตื้น ยกมือขึ้น ผมครับผมอยู่น้ำตื้น” นาคอยู่น้ำตื้นกล่าว จากนั้นผู้พิพากษาเริ่มอ้างเหตุผลโดยทั่วไป ปลาตะเพียนเป็นปลาน้ำตื้นชอบว่ายหาแพลงก์ตอนในน้ำลึก อ้างเหตุผลอย่างดี และบอกนาคที่อยู่ตรงน้ำลึกว่า ปกติปลาตะเพียนจะหาอาหารในน้ำลึก ปลาตะเพียนจึงต้องหันหัวไปทางนั้น นาคตัวที่อยู่ในน้ำลึกจึงได้ส่วนหัวของปลาตะเพียน แล้วหันไปพูดกับปลาที่อยู่น้ำตื้น จากนั้นก็เริ่มแบ่งสมบัติ โดยแบ่งให้ทางหัวให้นาคน้ำลึก ทางหางให้ปลาน้ำตื้น ส่วนตรงกลางนั้น สุนัขจึงจอกได้เก็บไว้เพื่อเป็นของตัวเอง ด้วยความคับแค้นใจของนาคทั้งสอง โบราณจึงบอกว่าเป็น *เรื่อง ตาอินกับตานาหาปลาмаากินกัน ตาอยู่มาเดี๋ยวเดียวคว่ำพุงเพียวๆไปกินใครคือตาอยู่ก็ผู้พิพากษานี้แหละ โบราณถึงว่าเป็นคดีความกันกินชี้หมาดีกว่า.*

เมื่อมีคดีความเกิดขึ้นมาควรมีการเจรจาให้จบ เหมือนการแบ่งเค้ก (ใช้หลักการที่อาจารย์บรรพตจะนำเสนอต่อไป) วิธีการแบ่งนั้นเช่น พี่กับน้อง ๒ คนทะเลาะกันอ้างความชอบธรรม น้องก็บอกว่าให้แบ่งให้น้อง เพราะน้องเล็กกว่า พี่ก็บอกว่าให้พี่บ้างได้ไหมเพราะเป็นวันเกิดของพี่ พี่ก็ต้องได้มากกว่าน้อง แม่ให้ทั้งสองคนเอามีดมา แล้วบอกว่ามีอะไรเกิดขึ้นก็ให้เป็นไปตามกฎและความชอบธรรมและเหมาะสม แม่ได้ตั้งใจอยู่ว่าใครแบ่งเค้กก่อนต้องเลือกทีหลัง (*คนเลือกไม่ได้แบ่ง คนแบ่งไม่ได้เลือก*) เมื่อพี่ชายคนโตเป็นคนแบ่ง จึงคิดทำอย่างไรให้ไม่เสียเปรียบ เมื่อเล็งว่าแบ่งเค้กตรงแล้วจึงได้ตัดเค้ก น้องก็ได้มาเลือกเค้กที่พี่ชายเป็นคนแบ่ง โดยมองเห็นแล้วว่าเค้กที่พี่ชายตัดนั้นไม่เท่ากันและเลือกส่วนที่ใหญ่กว่าไป วิธีการแบบนี้ใช้วิธีการทำทางลัดทางกับทางข้ามของบางพลัดอรุณอมรินทร์ มีเหตุทะเลาะกัน สลับข้างกัน การร่างรัฐธรรมนูญ ที่ผู้ใช้ไม่ได้ร่าง นำมาใช้กับการประนีประนอมความกันได้ สิ่งสำคัญคือต้องการความยุติธรรมเหมือนกัน ไม่ว่าจะป็นกรณีขยายไซ หรือพี่น้องแบ่งเค้ก

นักวิทยาศาสตร์ ทดลองเรื่องความยุติธรรม ตัวอย่างเป็น (VDO)

ทำไมถึงต้องมีความยุติธรรม ไม่ว่าจะเป็นผู้หรือสัตว์ก็ไม่ต่างกันเลยแล้วแต่ต้องการความยุติธรรม ทั้งสิ้น เหมือนกับตัวอย่างเช่นนี้ในระบบ ที่ลูกหนี้อาเงินไปแล้วแต่พอถึงเวลาไม่ยอมใช้คืนให้ ก็ต้องให้ความเป็นธรรมกับเจ้าหนี้บ้าง ดังนั้นเราต้องมองให้ออกเมื่อมีความทุกข์ อริยสัจ ๔ ไส้วิถีทางในการทำงาน โดยมองความขัดแย้งให้ออก มองสถานการณ์ความขัดแย้งให้ออกว่าเป็นแง่ลบหรือแง่บวกกันแน่

ตัวทุกข์ มีความขัดแย้งมีปัญหา ความไม่พอใจ ความอึดอัดตันใจ ล้วนแล้วแต่เกิดจากความขัดแย้ง ต้องมองที่สถานการณ์ความทุกข์

ตัวที่สอง เวลาจะไปไกล่เกลี่ยต้องมองสาเหตุให้เจอ แต่มองแต่ความขัดแย้ง อย่างมองแต่ความขัดแย้งคือ ภูเขา น้ำแข็ง ต้องมองถึงสาเหตุคือต้องมองเห็นได้ธารของภูเขาน้ำแข็ง คือต้องหาสาเหตุให้ได้ว่ามันเป็นความขัดแย้งแบบไหน ความขัดแย้งเปรียบเหมือนวงกลม คือ ๑. ผลประโยชน์ ๒. ข้อมูล ๓. ความสัมพันธ์ ๔. ค่านิยม ๕. โครงสร้าง ต้องมองให้ออกว่ามันเป็นความขัดแย้งแบบไหน ต้องแยกให้ได้ และมันเกิดจากสาเหตุอะไร มันคือแผนที่ความขัดแย้ง หลังจากนั้นต้องหาวิธี คำถามต่อไปคือจะแก้ปัญหาอย่างไรเพื่อไม่มีอยู่ของความขัดแย้ง

จะต้องทำอะไร ถ้าให้หมดปัญหา ให้อยู่กันได้อย่างมีความสุขต้องทำอะไร ต้องหาแนวทาง วิธีการโดยให้คู่กรณีเป็นคนหาช่องทาง ไม่ใช่ผู้ประนีประนอมเป็นคนไปหาช่องทาง การไกล่เกลี่ยมี ๒ แบบ แบบที่เป็นทางการ กับแบบที่ไม่เป็นทางการ หน้าที่เราต้องประสานให้คู่ความมาเจอกัน (ให้ใจทัก/จำเลย) คู่กรณีมาเจอกันเพื่อที่จะหาทางออกร่วมกัน

วิธีการ คือ ให้ลูกหนี้ออกเหตุผลว่าเพราะอะไรถึงไม่ใช้หนี้เมื่อครบกำหนด จากนั้นถามเจ้าหนี้ว่าพอใจไหมที่ลูกหนี้อื่นข้อเสนอในการชำระหนี้ ที่ผ่อนชำระหนี้ที่พอใจไหมตามจำนวนยอดที่ลูกหนี้เสนอ “หากเจ้าหนี้ไม่พอใจบอกว่าให้เชื่อได้อย่างไร” ลูกหนี้อธิบายว่าให้เชื่อให้คำพูดของลูกหนี้น่าจะผ่อนชำระหนี้ใจทัก เพราะสามารถตรวจสอบการมีตัวตนของลูกหนี้ที่บ้านเลขที่ งานที่ทำอยู่ หรือให้มีการลงนามในการทำการตกลงดังกล่าวไว้เพื่อเป็นหลักฐาน ดังนั้นผู้ประนีประนอมต้องเป็นคนชั่งน้ำหนัก เพื่อไม่ให้เอาเปรียบกัน

ตัวอย่าง วงกลม ๒ วง ผู้ประนีประนอมต้องทำให้ ๒ วง มารวมเป็นหนึ่งเดียวให้ได้ ทำให้วงกลมกลืนกันเป็นวงเดียว วิธีการนั้น ผู้ประนีประนอมต้องไม่ใช่คำถามว่า ทำไม? แต่ควรให้ถามว่าควรทำอย่างไร? มากกว่า ควรถาม How อย่างถาม why “ให้คู่กรณีจับมือกันว่าควรหาทางออก ควรทำอย่างไร ให้พอใจทั้งสองฝ่าย”

การไกล่เกลี่ยในมุมมองของตะวันตก มองกันในเชิงกฎหมาย เหตุเพราะตะวันตกประเทศอเมริกา กับประเทศแคนาดา อาชีพที่ได้รับความนิยมคืออาชีพ นักประนีประนอมยอมความ ในต่างประเทศถือว่าการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทเป็นกฎหมายในการนิยาม การไกล่เกลี่ยประนีประนอมยอมความ เป็นกลไก แก้ไขข้อพิพาท โดยคน ๒ กลุ่ม หรือมากกว่านั้น

หลักการไกล่เกลี่ย เป็นกระบวนการจัดการข้อพิพาททางเลือก คู่กรณีเลือกเองเพื่อหาทางจัดการข้อพิพาท

จากคำนิยาม Wikipidia:โดยมีบุคคลที่ ๓ เข้ามาช่วย (ผู้ไกล่เกลี่ย)หรือมีอนุญาโตตุลาการ

ดังนั้น ต้องหาวิธีให้เจ้าหนี้มีความผ่อนปรน ใ้กับลูกหนี้บ้างโดยใช้วิธีการไกล่เกลี่ย เมื่อลูกหนี้ขอให้บุคคลที่ตนเองไว้วางใจเข้ามาร่วมไกล่เกลี่ย ผู้ไกล่เกลี่ย อาจให้ครอบครัว เพื่อน ของลูกหนี้ช่วยในการไกล่เกลี่ยด้วย ผู้ไกล่เกลี่ย ต้องทำให้ไม่เกิดข้างในการไกล่เกลี่ยระหว่างเจ้าหนี้กับลูกหนี้ ทำอย่างไรให้ทั้งสองฝ่ายเป็นหนึ่งเดียวในโต๊ะเจรจา ทำให้ทั้งสองฝ่ายเป็นพี่เป็นน้องกัน ทำให้เจ้าหนี้ไม่มีอำนาจเหนือว่า และไม่ทำให้ลูกหนี้เป็นฝ่ายด้อยกว่าเจ้าหนี้ โดยทำให้ทั้งสองฝ่ายสบายใจ ผ่อนคลาย

เหมือนกรณีที่อาตมาเข้าไปร่วมดูงานไกล่เกลี่ยที่กรมบังคับคดีกับอภิปดี ที่ธนาคาร CITY BANK เข้ามาจัดไกล่เกลี่ย เจ้าหนี้ยิ้มแย้มแจ่มใส ทำให้ลูกหนี้เกิดความรู้สึกว่าไม่น่าจะหนี้หนี้เลย คนประนีประนอมต้องทำให้คนไว้ใจ เชื่อใจกัน

กฎของการประนีประนอมมี ๓ ข้อ ดังนี้

๑. แยกอารมณ์ออกจากคน

๒. แยกคนออกจากปัญหา

๓. แยกปัญหาออกจากแก้ไข

๓ ข้อนี้เวลาไปทำการประนีประนอมระหว่างเจ้าหนี้และลูกหนี้ ต้องดูว่าควรทำอย่างไร

๑. แยกอารมณ์ออกจากคน ปัญหาที่เกิดขึ้นเพราะคนใช้อารมณ์ เช่น คนนี้ปกติเป็นคนอารมณ์ดี ง่ายๆ พอโกรธแล้วพูดคุยกันยาก ถ้าท่าทางของคู่กรณีมีอารมณ์โมโห ฉุนเฉียว ไม่ควรให้พบเจอกันก่อน ควรแยกห้องกันก่อน และใช้วิธีการที่ไม่เป็นทางการ เพราะอาจมีเหตุการณ์รุนแรงเกิดขึ้นได้ อย่างเช่นตัวอย่างนี้

“นางกิสสา โคตรมี”

“ผู้หญิงมีทุกข์ ๓ อย่าง ๑.ทุกข์เพราะไม่มีลูก ๒.ทุกข์เพราะลูก ๓.ทุกข์เพราะลูกตาย ส่วนนางกิสสาทุกข์เพราะลูกตาย รู้สึกทรมานใจจึงเดินทางไปพบพราหมณ์ ขอให้พราหมณ์ปลุกชีวิตลูกให้ฟื้นคืนชีพขึ้นมา โดยจะยอมรับใช้พราหมณ์ตลอดตราบจนวันตาย พราหมณ์บอกว่าทำไม่ได้เพราะไม่มีความรู้ จึงแนะนำให้นางกิสสาไปพบพระพุทธรเจ้า นางกิสสามีจึงเดินทางไปพบพระพุทธรเจ้า และขอให้ท่านเสกลูกชายตนให้มีชีวิตขึ้นมา สิ่งที่พระพุทธรเจ้าทำคือ การยึดเวลาออกไป โดยการไม่สอน ไม่เทศน์ แต่พระองค์ทำให้นางกิสสาเข้าใจว่าทุกคนทุกข์เพราะลูกตาย ดังนั้น เป็นการเอาใจเขามาใส่ใจเรา การเห็นอกเห็นใจ ทำให้นางกิสสาเริ่มใจเย็นลง พระพุทธรเจ้าทรงรับปาก

แต่มีข้อแม้ว่าอันนี้คือการตั้งกติกาขึ้นมา เพื่อบริหารความคาดหวังของคู่กรณี คือให้นางกีส่าเข้าไปถามคนในหมู่บ้านว่าบ้านหลังไหนไม่มีคนตาย หากมีบ้านหลังไหนไม่มีคนตายพระองค์จะเสกให้ลูกของนางกีส่าฟื้นกลับมามีชีวิตได้ นางกีส่าก็ยอมทุกอย่างเพราะตนทุกข์ เพราะคนมีทุกข์จะจมปรักอยู่กับความทุกข์อยู่อย่างนั้น การที่เราตั้งเวลาคือการตั้งปมปัญหาออกไปเรื่อยๆ นางจึงอุ้มลูกไปถามทุกบ้านด้วยความหวัง พอถามไปหลายหลังความหวังก็เริ่มลดลงเพราะไม่มีบ้านหลังไหนเลยที่ไม่มีคนตาย ศพลูกชายก็เริ่มเน่า พอจังหวะเวลาเหมาะสมจึงทำให้นางกีส่าเข้าใจถึงสังขรณ์ว่าทุกคนต้องตาย จึงนำศพลูกชายไปฝังแล้วไปพบพระพุทธเจ้าด้วยอาการยิ้มมีความสุข และพระองค์ทรงสอนว่า “ความรักเป็นต้นเหตุแห่งความทุกข์ ยิ่งเรารักสิ่งใดมาก เราก็เป็นทุกข์มาก”

เปรียบเทียบเหมือนลูกหนี้ที่มีความทุกข์เข้ามาพบเจ้าหนี้ ผู้ประนอมต้องแสดงถึงการเอาใจเขามาใส่ใจเรา การเห็นอกเห็นใจและต้องเข้าใจทั้งสองฝ่าย การยืดเวลาออกไปจะช่วยให้คลายปมปัญหานั้นๆ หากลูกหนี้ยึดติดกับหนี้มากก็เป็นทุกข์มาก ถ้าหากค่อยๆผ่อนชำระทีละนิด ความทุกข์ก็จะค่อยๆหายไป เจ้าหนี้ก็ให้โอกาสได้กรณีเช่นนี้คือ การแยกปัญหาออกจากอารมณ์ พออารมณ์เย็นลงก็สามารถตกลงกันได้ ฉะนั้นจุดเริ่มต้นคือการทำให้อารมณ์ของทั้งสองฝ่ายคลายลงก่อน

๒. แยกคนออกจากปัญหา ตัวอย่างเช่น ญาติของพระพุทธเจ้าทะเลาะกันเรื่องน้ำไหลผ่านที่นา ชาวนาญาติฝ่ายพ่อกับญาติฝ่ายแม่ต่างคนต่างต้องการน้ำ หากฝ่ายหนึ่งกันน้ำไปทำให้อีกฝ่ายหนึ่งเดือนร้อนเพราะขาดน้ำข้าวตายหมด ฉะนั้นหากเจ้าหนี้ต้องการทุกบาททุกสตางค์ก็จะทำให้ลูกหนี้เป็นทุกข์ หากลูกหนี้ไม่จ่ายเลย เจ้าหนี้ก็เป็นทุกข์ พวกชาวนาแต่ละเมืองทะเลาะกันแล้วไปฟ้องกษัตริย์ว่าชาวเมืองฝ่ายตรงข้ามด่ากษัตริย์ ฝ่ายศักยะด่ากษัตริย์เทวทหะว่าเป็นกษัตริย์โรคเรื้อนฝ่ายเทวทหะด่ากษัตริย์ว่าทำตัวเป็นสุนัข เนื่องจากญาติพี่น้องแต่งงานกันเอง เมื่อรู้ถึงกษัตริย์ก็เริ่มโมโหจะทำศึกสงคราม พระพุทธเจ้ารู้ก็แยกคนออกจากปัญหาเพราะคนเป็นคนสร้างปัญหาไม่ใช่เป็นปัญหา โดยถามว่าน้ำกับเลือดที่ใดมีค่ามากกว่ากัน เลือดคือตัวกษัตริย์ น้ำคือชาวนา เพราะสิ่งที่ทำให้ทะเลาะกันคือน้ำไม่ใช่กษัตริย์ เมื่อกษัตริย์คิดได้จึงไม่ทำสงคราม จงอย่าคิดว่าคนเป็นปัญหา ปัญหาคือปัญหา ไม่ใช่โทษคน จงแยกคนออกจากปัญหา

๓. แยกปัญหาออกจากแก้ไข บางครั้งมีแต่ปัญหา มองไปทางไหนก็เจอแต่ปัญหา พอมองหาทางแก้ไขกลับไม่เจอเพราะถูกปัญหาครอบอยู่ ยกตัวอย่างเช่นที่บ้านเกิดอาตมา ชาวบ้านตกลงกันว่าให้ถนนกลางหมู่บ้าน ๑๐ เมตร และถนนในตรอกซอกซอย ๗ เมตร อยู่มาวันหนึ่งถนนในซอยเหลือ ๓ เมตรเนื่องจากชาวบ้านขยับมาใช้พื้นที่ของถนนทีละนิดทีละ ๕ เซนติเมตร ๖ เซนติเมตร ปลูกต้นไม้รูก้าพื้นที่ถนน มี ๗๕ ครอบคร้วกินทางเข้าหมู่บ้าน และเมื่อประชุมกันในหมู่บ้านก็หาทางแก้ปัญหาระงันไม่ได้ทะเลาะกันตลอด ทางแก้ปัญหาคือเริ่มคุยเริ่มเจรจา เอาข้อกฎหมายเข้ามาคุยด้วยแต่ไม่ได้ว่าชาวบ้านที่รูก้าผิด โดยค่อยให้ชาวบ้านขยับคืนถนนทีละนิด นี่คือการอำนาจของการคุยกันไม่มีอะไรจะดีกว่าการคุยกันเช่นเดียวกับเจ้าหนี้ลูกหนี้คุยกันแต่เรื่องปัญหา พอลองหาทางแก้ไขกลับไม่มี อย่าให้ปัญหามาครอบทางแก้ไข ผู้ประนอมข้อพิพาทเป็นผู้ชี้ให้เห็นทางแก้ไข

การเป็นผู้ประนีประนอมข้อพิพาทต้องดูจริตของคู่กรณี ดังนี้

๑. ราคะจริต ลักษณะคือเป็นคนค่อยๆพูด ค่อยๆจา อ่อนโยน อ่อนหวาน พุดจาดี ชอบให้ชมเชย
๒. โทสจริต ลักษณะคือเป็นคนพูดตรงๆ มีเหตุผลค่อนข้างดี ไม่อ้อมค้อม คุยง่าย จบไว ฉะนั้นท่านพูดตรงๆไปเลย อ่างกฎหมาย อ่างเหตุผลดีๆ
๓. โมหะจริต ลักษณะคือเป็นคนที่ต้องการเหตุผลมากๆ อธิบายเยาะๆ ชักแม่น้ำทั้งห้า พุดเรื่องที่ไปที่มา
๔. ศรัทธาจริต ลักษณะคือเป็นคนที่เชื่อเรื่องบุญบาป อ่างผลแห่งกรรมที่ไม่ชำระหนี้เขาจะเชื่อ อ่างผลชาตินี้ชาติหน้า
๕. โฟธิจริต ลักษณะคือเป็นคนสุภาพชน นุ่มนวล ไม่มีเจตนาโก่งหนัแต่หมั่นเงินไม่ทัน ต้องเปิดช่องทางให้เขาพอที่จะชำระหนี้ได้
๖. วิกลจริต ลักษณะคือเป็นคนวิตกกังวล วิธีแก้ไขคืออย่าทำให้เขากังวล เปิดช่องทางเลือกให้เขาหลายทาง ทำให้เขาผ่อนคลาย ข้อตกลงควรยืดหยุ่นบ้าง

มีกรณีหนึ่ง มียายผู้หญิงคนหนึ่งมีพระเครื่องอยู่ถุงหนึ่งเป็นแม่ของพยาบาลที่ทำงานอยู่ในโรงพยาบาลและรู้จักสนิทสนมบุรุษพยาบาลคนหนึ่งและบอกให้เอาพระไปให้คนเช่าให้หน่อย สองสัปดาห์ต่อมา ปรากฏว่าไม่มีใครเช่า บุรุษพยาบาลคนดังกล่าวก็นำพระมาคืนแต่คืนใช้กับพยาบาลคนหนึ่งซึ่งเป็นเพื่อนทำงานที่โรงพยาบาลเดียวกันและไม่ใช้ลูกสาวเจ้าของพระเครื่องอีกซึ่งก็มาทำงานในวันนั้น เมื่อเพื่อนนำพระไปคืนเจ้าของพระเครื่องเมื่อเจ้าของพระเครื่องเปิดพระออกมาดูปรากฏว่าเป็นพระปลอม ผู้หญิงเจ้าของพระจึงไปไวยวายที่โรงพยาบาลต่อว่าบุรุษพยาบาลว่าขโมยพระของตนไป เอาพระมาคืน ตำบลพยาบาลว่าซื้อขโมยต่อหน้าบรรดาหมอและพยาบาลในโรงพยาบาลบุรุษพยาบาลก็เริ่มหน้าชา และโมโหว่าเจ้าของพระเครื่องว่าแก่คนแก่ตาฝ้าฟาง พระที่เอาไปคือองค์จริงในวันนั้น (แม่ของนางพยาบาลเล่าอาตมาฟังหลังจากเหตุการณ์วันนั้นว่าให้ฟังว่าบุรุษพยาบาลดำเนินตัวเองว่าแก่ แก่พูดเบาๆมันก็เจ็บ) และบุรุษพยาบาลทำให้แจ้งความ ผู้หญิงก็แจ้งความ โดยแจ้งยกยกอภรรยาและภักษภรรยา ตำรวจก็มาบ้านบุรุษพยาบาล บุรุษพยาบาลก็บอกว่าตัวเองไม่ได้ทำเรื่องราวใหญ่โต คนในโรงพยาบาลแบ่งกันเป็นสองฝักสองฝ่าย หมอนัดอาตมาเจรจาที่โรงพยาบาลอาตมาไม่ไปแต่นัดเจรจาที่วัด คุณยายเจ้าของพระเครื่องมาพบพระอาตมาก่อนมาเข้าพบก็เล่าความทุกข์ในใจ ลักษณะผิวพรรณ ใบหน้าท่าทางบ่งบอกว่ามีความทุกข์หน้าที่ของอาตมาก็รับฟังปัญหาอย่างเดียว เพื่อให้จิตใจของยายเย็นลง และพานัดคุณยายไปวัดไร่จึงเพื่อให้สบายใจ เพราะรู้ว่าคุณยายชอบฟังธรรมะที่วัดไร่จึง กรณีของบุรุษพยาบาลก็ไปเข้าพบอาตมาที่วัดและเล่าความทุกข์ในใจให้ฟังเหมือนกันกับคุณยายเลย และเลี้ยงเพลอาตมาและพูดภาษาอีสานเพราะอาตมาเป็นคนอีสานที่ทำแบบนี้เพราะหาพวก พระอาจารย์ใช้เวลาเจรจาประมาณ ๔-๕ เดือนก็นัดตำรวจมาคุยกัน และคุยกับคุณยายว่า

บุรุษพยาบาลนับถือยายเหมือนแม่ หลังๆมาเรียกแม่ทุกคำ เคารพโยมมากๆเลย และโยมจะว่าไงถ้าบุรุษพยาบาลจะขอโทษโยม คุณยายตอบกลับมาว่าถ้ามันจะยอมขอโทษหรือ ก็ขอโทษ มันก็ขอโทษไปตั้งนานแล้ว (นั่นแปลว่าถ้าพูดขอโทษคำเดียวก็ยอมแล้ว ขอโทษที่ด่ามาหูตาฝ้าฟาง) พอถามบุรุษพยาบาลว่าจะยอมขอโทษไหมบุรุษพยาบาลก็ตอบกลับว่ามาแจะยอมหรือ อาตมาก็บอกว่าเชื่ออาตมาว่าคุณยายยอมยกโทษให้ถ้าบุรุษพยาบาลขอโทษเมื่อบุรุษพยาบาลขอโทษเรื่องทุกอย่างก็ยุติ โดยนัดคู่กรณีว่าเจอที่โบสถ์ และให้กินน้ำสปรนใจ และบุรุษพยาบาลนำพวงมาลัยขอโทษคุณยายเรื่องก็ยุติลงได้ จุดเริ่มต้นของเรื่องเป็นเรื่องของพระและจบลงด้วยเรื่องของศักดิ์ศรีหน้าที่ของเราคือเป็นสะพานเชื่อมต่อคู่กรณีที่พิพาทกันให้ได้ เรามีหน้าที่ทุบกำแพง อะไรที่เป็นประเด็น เป็นปัญหาทุบมันออกไป แล้วสร้างสะพานไปหากัน

ท่านคือผู้ทำหน้าที่เชื่อมสมานคน เป็นบุญของท่าน คนที่มีความทุกข์รอท่านให้มาเชื่อมสมานพวกเขา เหล่านั้นอยู่

สุดท้ายนี้อาตมาขอรำลึกถึงในหลวงซึ่งเป็นผู้ประนอมข้อพิพาทในหลายๆครั้งด้วยกัน มาบัดนี้พระองค์ได้เสร็จสวรรคตหลังปฏิบัติหน้าที่มา ๗๐ ปี อาตมาขอทุกคนรำลึกถึงคุณงามความดีจะได้น้อมนำมาปฏิบัติ เป็นบุญกุศลที่เคยสร้าง

พนมมือ กล่าวตามอาตมา

“ข้าพเจ้าทั้งหลาย ขอน้อมถวายบุญกุศลอันเกิดจากการสร้างคุณงามความดี ตั้งแต่อดีตชาติจนถึงปัจจุบันชาติจงได้เป็นพลวปัจฉัยถวายเป็นพระราชกุศล แต่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ขอให้ดวงวิญญาณของพระองค์ได้โปรดเสร็จไปสู่สวรรคาลัยในทิพย์วิมานอันสมบูรณ์ด้วยเทอญ สาธุ”

ภาพบรรยากาศการอบรม

